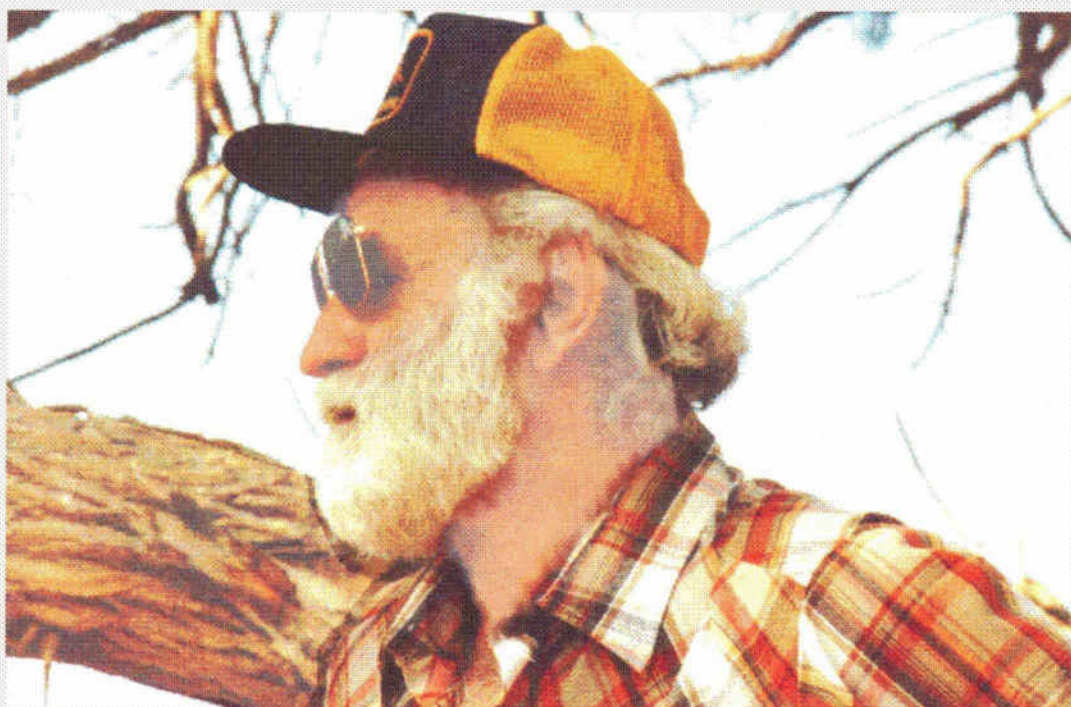

לזיכרו

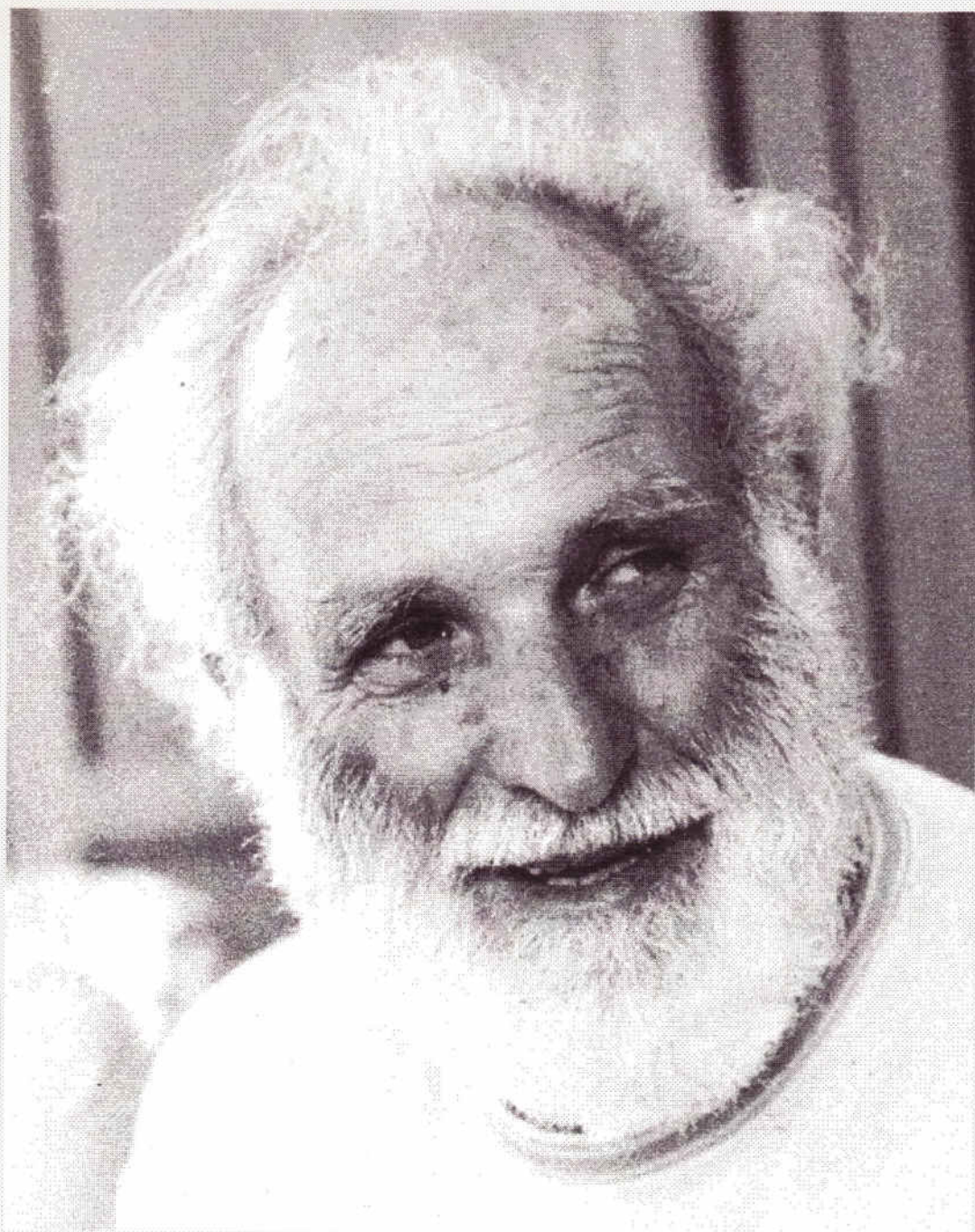

כשמשנה נפטר נשארו התמונות והזיכרונות והעצב.
רציתי לקחת את התמונות וליצור חוברת זיכרון,
רק תמונות, כי נגזר עלינו לא להספיד.
אבל היו קשיים טכניים והסתפקתי באלבום רגיל.
עם האמצעים הטכניים שהמחשב מספק,
העליתי שוב את הרעיון, והתחלנו להעביר את
התמונות לדפים, צרפנו גם מילים, שאינם הספד,
ותוך כדי עבודה התגבשה החוברת. ראינו שלא
נוכל להקיף את הכל והחלטנו להצטמצם רק
בשנות חיינו המשותפים.

רחל

משה ארנן

נולד ב־23 בפברואר 1923 בירושלים
נפטר ב־28 בפברואר 1985 בירושלים

23.2.83

אבא, סבא, באבא שלנו -

אומנם אצזק זו תמיד "השנה האחרונה"

אבל האוסי ויהיו לך עוד

ניקה הניקה, שנים אחויות כאלה.

עם המלך הנה והכוח הנה

אעבור, אלמוז, אשק, אטייל ...

ואולי באמת הישע הזמן

שישים (שישים נאמתי?)

כבר לא תקח הנה

ב-כך אב ...

ותשמור אתי קלפאני.

אהובים אויג ניאנו:

אמא, כונא, ברוק, יאיר, אסתיקה,

יעל, עודד ותאיר.

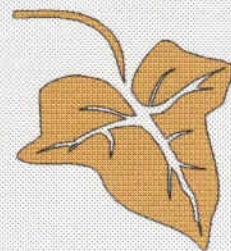
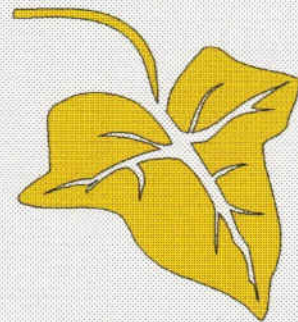
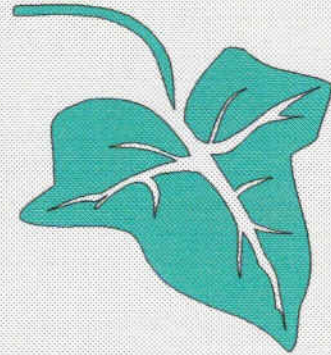
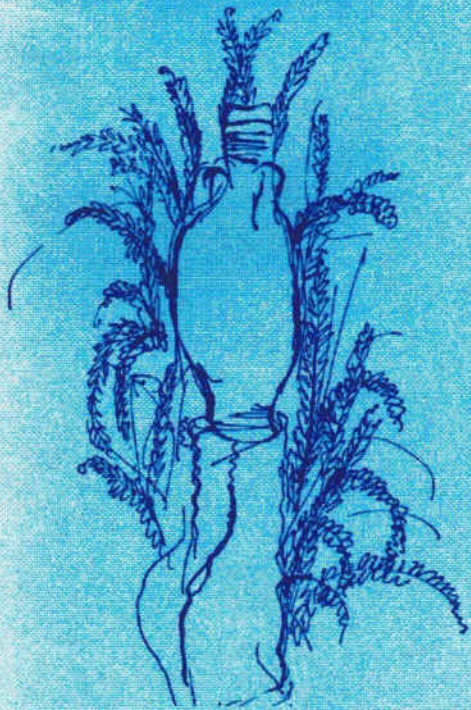

בשבת 23.2.85 יום הולדת למשה.
כולנו באנו לבית החולים 'הדסה' ירושלים - להפרד.
ידענו שנפרדים. בכינו.
משה אמר בלילה בשיחות הנפש עם יעקב, מחר ינתחו אותי,
אבל כעבור כמה ימים מעטים אפרד לעולמים.
וכך היה למזלו - לא היה מרפא לסרטן הארור
שהתישב בכבד.

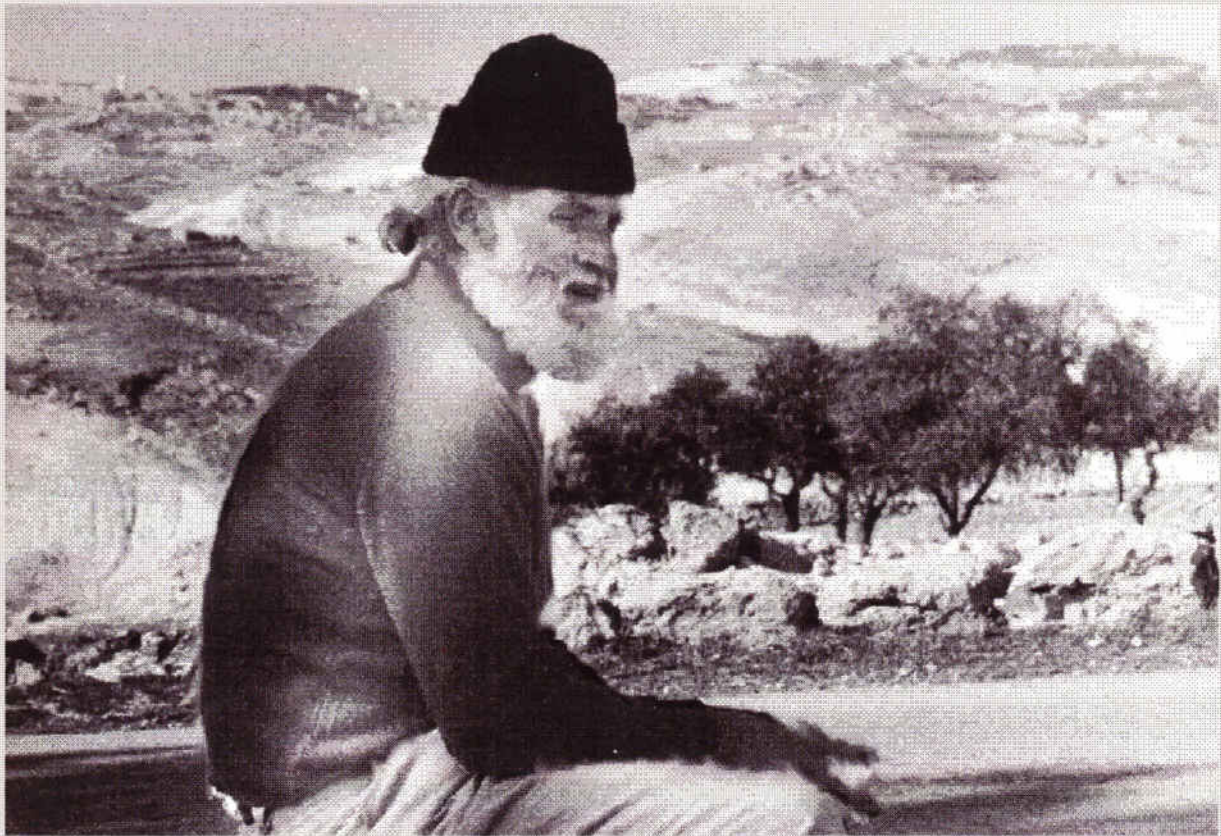

משה כתב צוואה ובקש שלא יספידו לו.
זהו השיר שהוקרא במקום הספר.

נתי
(מאת רחל)
הם גִּבְרַת נִתְּנוּ לִי
בְּכָל הַיָּמִים גִּבְרַת
אֵל יִנְדַף הַמַּוֹת
סִבְיָנָה הַחַד.
בְּמִנְתֵּי הַדָּבָר
בְּצִוּוֹת הַיָּם
יִקְיָמוּ חַד
יִלְוֶינִי בַיָּם.
בְּרִית אִמִּית הִיא לִי
קֶשֶׁר אֵל וְעַבְד
בְּכָל אֲשֶׁר אֶבְרַח לִי
קִלְיֵי אֵד.

האם תוכל לברך משה
על כי עובד אדמה היית,
על שמחת העשירה,
על פלא הצמיחה מזרע לפרי
ושוב לזרוע?

האם תוכל לברך משה
על חייד בקבוץ
על האהבה לאנשים
שצמחה מתוך המאמץ
לחיות ביחד?

האם תוכל לברך על כל רגע בחיים,
על כל פגישה,
ולברך משה על פרידתך מן החיים.
לברך על כי נבראת - אדם!

האם תוכל משה לברך
על הסבל בימך האחרונים
על הזכות שנתת לנו
להתמסר לטפל בך,
לברך על חולשת הגוף?
לברך על הסבלנות שצמחה מתוך הסבל.

האם תוכל לברך משה
על כי בחייד היה עליך לקחת
חלק במלחמות רבות
מהן למדת שהתשובה היא בעדנה
ביכולת לאהוב?

כמה ימים אחרי ההלוויה הלכנו לבית הקברות
עם הנכדים. באותו זמן היו חמישה.

קדיש

אשרי ההולך בתלם היום-יום הארוך
עד קצהו.
אשרי הנאמן אשר ללא ליאות כיתף
את המשא הכבד.
אשרי המגשים חלומות נעוריו.
הילוכו כבד - אך לבו כצפור בין הענפים.
אשריו - וכי יאסף אל האדמה
ימתקו לו רגבי עפרה.
והאדמה אשר חונן והרוזה
תשיב לחיקו אהבה.

יאיר - הנכד הבכור, באותו זמן בן 8, היה קשור מאד
לסבא משה. כל פעם כשהגיע לחדר חטט במגרות למצוא
ימשהר שאולי יזכיר את סבא.
לבסוף אמר - הקבר של סבא יהיה הכי יפה.
אמרתי - הגינה של סבא תהיה יפה מאד.

או צץ הרעיון לבקש מדוד
זאב - האח של סבא, שיביא
לגן אבן ירושלמית.
ונכתוב עליה יגן משה.
זאב נרתם עם כל הלב, בחר
אבן מהחפירות, שנעשו להקמת
הארכיון הציוני, הניח אותה בצד,
וכשהגיעו המכונות עם מנופים
מהשפלה, בדרכם חזרה הובילו
את האבן לגן.

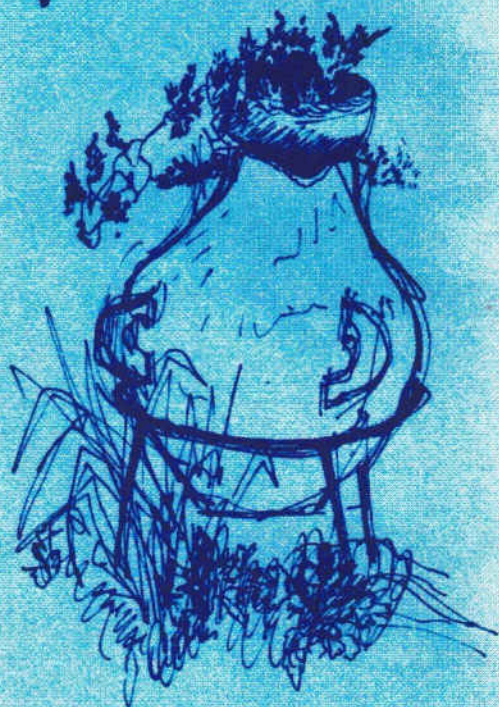

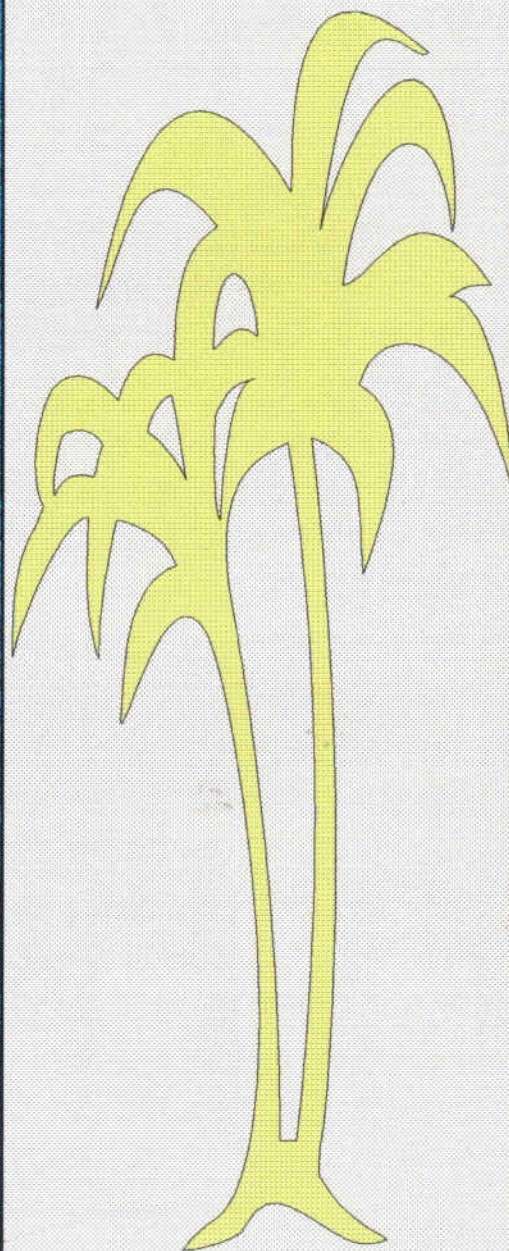
ביום השנה למות משה - 28.2.86 -
אורגן ערב שירה - שהוקדש לזכרו.
משה אהב מאד את ערבי השירה.

מועדון הדמדומים-חצור

שירים עד כאן

לזכרו של משה

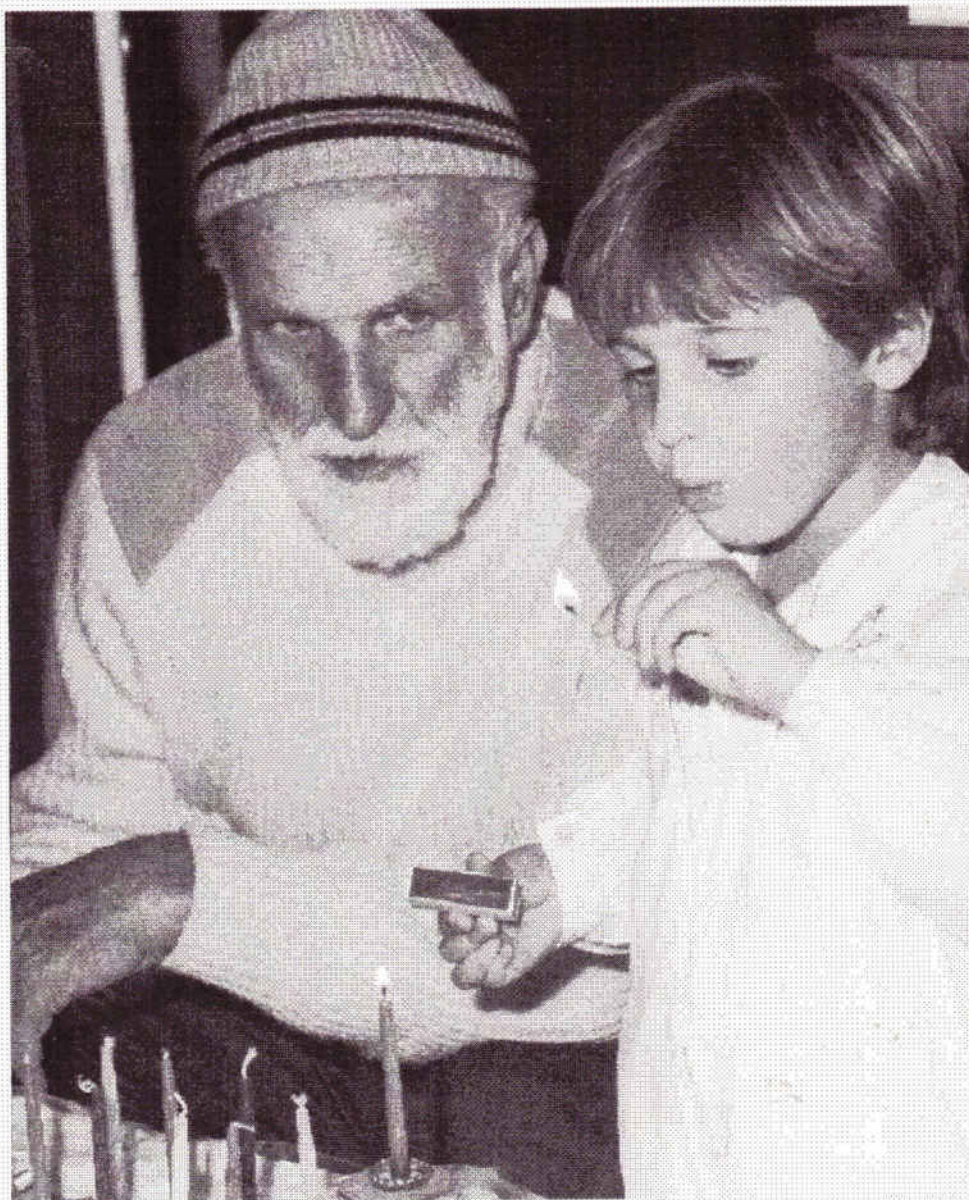
"מועדון הזמר-חצור", שהתקיים ב- 28.2.1986
ביום השנה למות משה, הוקדש לזכרו של משה.
טובה נחתומי כתבה והקריאה את דברי הפתיחה.

הערב מילות השיר והמנגינות ילוו אותנו אל מסע ארוך של זכרונות. בזמרינו נצמד אל העבר שחלף, נשיר על המעש הגדול שנקטע, והשירים יביאו את הכמיהה להמשך יצירה משותפת. ערבי השירה שהיו למסורת היו אהובים על משה, הם נתנו בטוי בלי פתוס לעצמת היחד, הישיבה בצוותא הפכה לחוויה משותפת. השירה הפורצת מעוררת את הזיכרון והוא נותר בנו חי, ממשי ובלי הגבלה של זמן.

השירים שנבחרו מרמזים על פיסת חיים. שירי הערבה והנגב יזכירו את זירות המלחמה, גיפים מאובקים שדהרו במרחבי המדבר, צחיחות ושממה שבמרוצת השנים הפכו לחבל ארץ פורה. ואנו אוהבי הנוף הפראי הזה ממשיכים במסעותינו אל שבילי המדבר, חווים את חווית הפגישה שבין האדם והטבע. שירי ירושלים יובילו אותנו אל מחוז ילדותו של משה. סמטאותיה, שכונותיה, כנסיותיה, רוויי המיתוס וההוד של ירושלים מהווים משיכה לעליות חוזרות ונשנות אל עיר קסומה זו. ואנו נמשיך לטיל באתריה של ירושלים ונחוש את ריחה, רוחה ואווירת ירושלים.

שירי העמק יזמרו על האדם שנצמד אל הקרקע וראה בעבודת השדה את ייעודו. בעת חריש וזריעה הייתה תפילה בלבו לגשם, שהזרעים שינבטו לא יקמלו בשמש הצורבת ולעת קטיף ישמח לאסוף את יבוליו בשדה. כאן ועכשיו נגררים הקווים להרוות את צימאון האדמה, הפלחים, ישובים על טרקטורים, פותחים את הנירים לזריעה. קיום מצוות עבודת האדמה אינה ניתנת מבלי שנזכור... הערב אנו שרים. ויכתבו עוד שירים רבים ועתידיים הם להמחיש את גבורת המעשה היום יומי. בצלילים של מועדון זמר זה ישמע צליל מיוחד מן הרגיל, צליל של נטילת פרידה, הערב אנו שרים לאור הזיכרונות, אבל בקול חנוק כי אנו שרים בלעדיך משה.

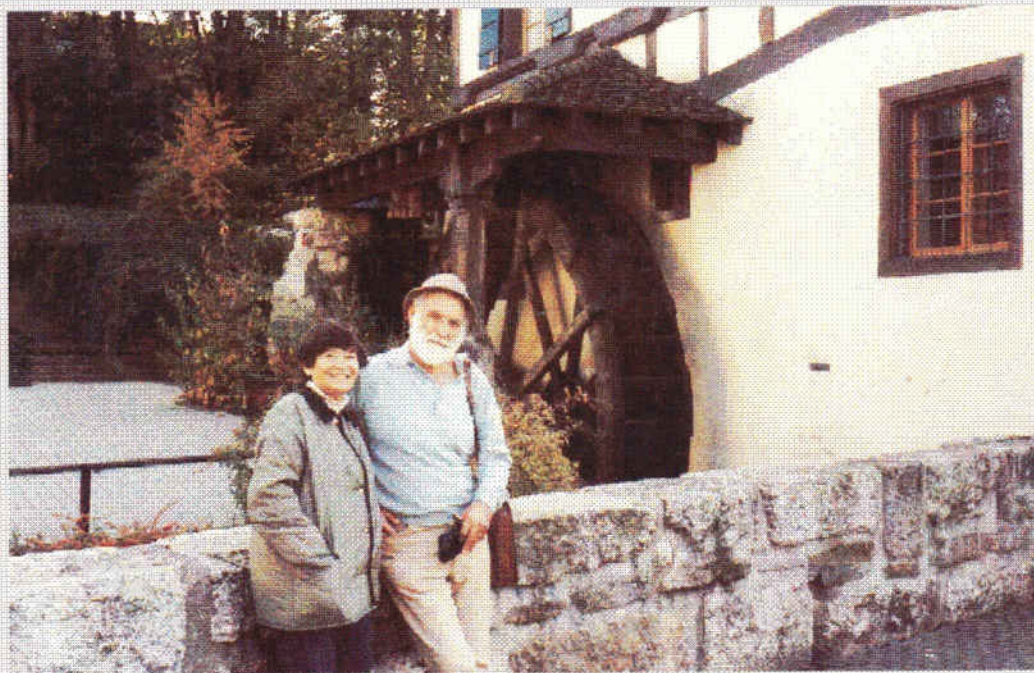
עצוב - כבר התחיל להשלים שהוא נפרד.

הטיול האחרון...

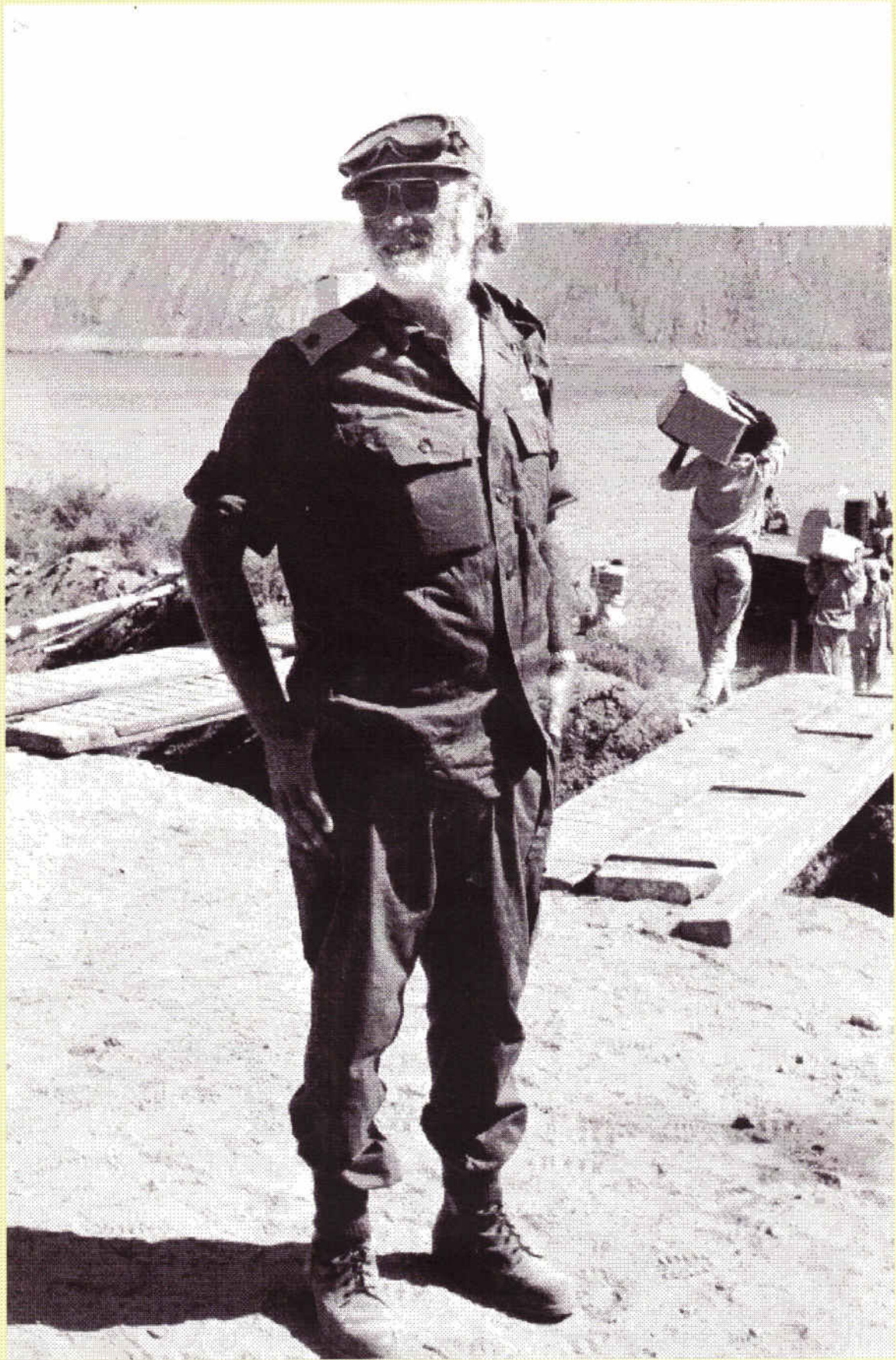
בטיול הראשון הגענו ללוגנו -
בטיול האחרון בילינו בלוגנו -
כך נסגר מעגל - אז עוד לא ידענו...

אחרי ...

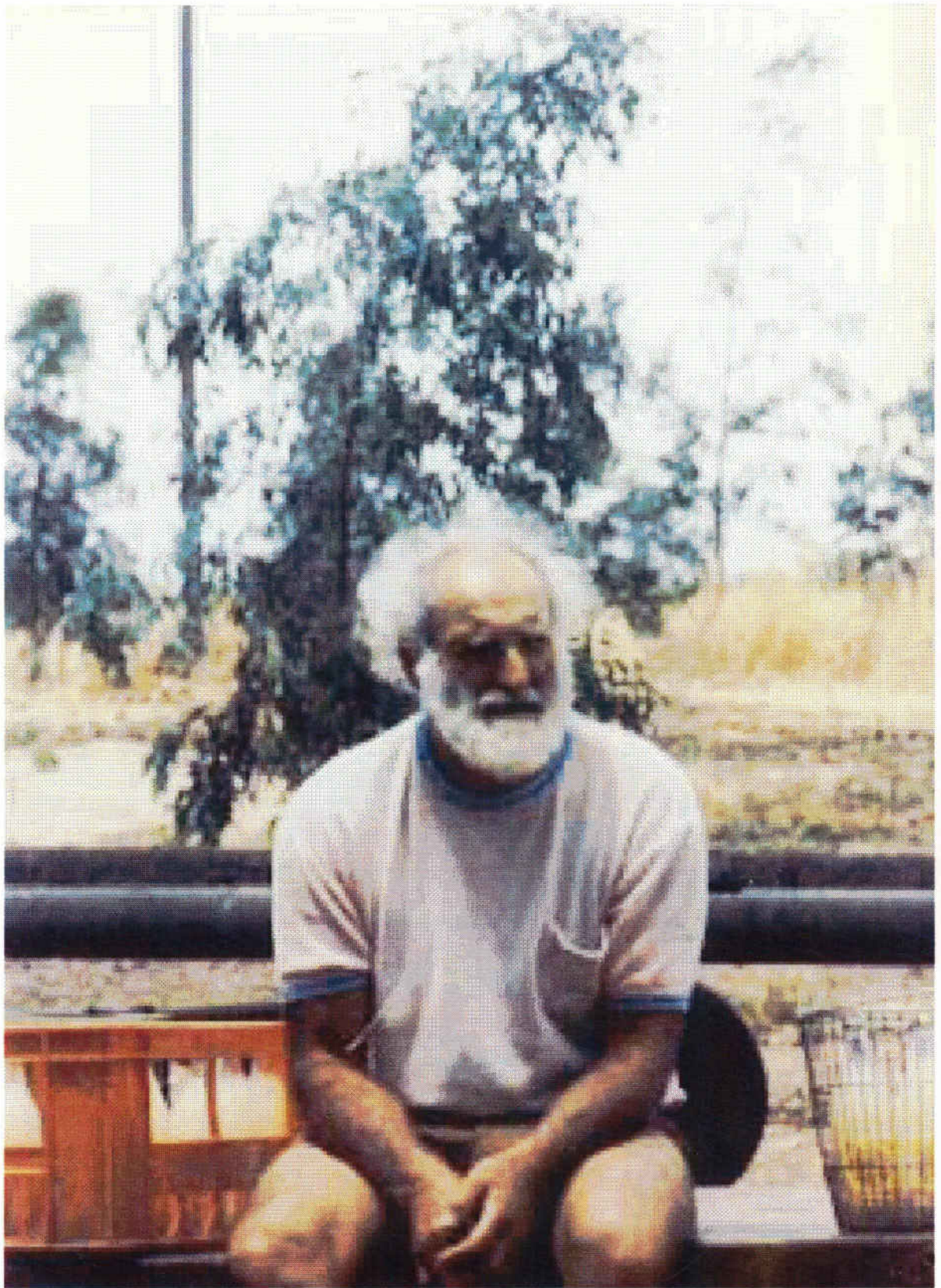

על גדות הסואץ - מלחמת יום כיפור

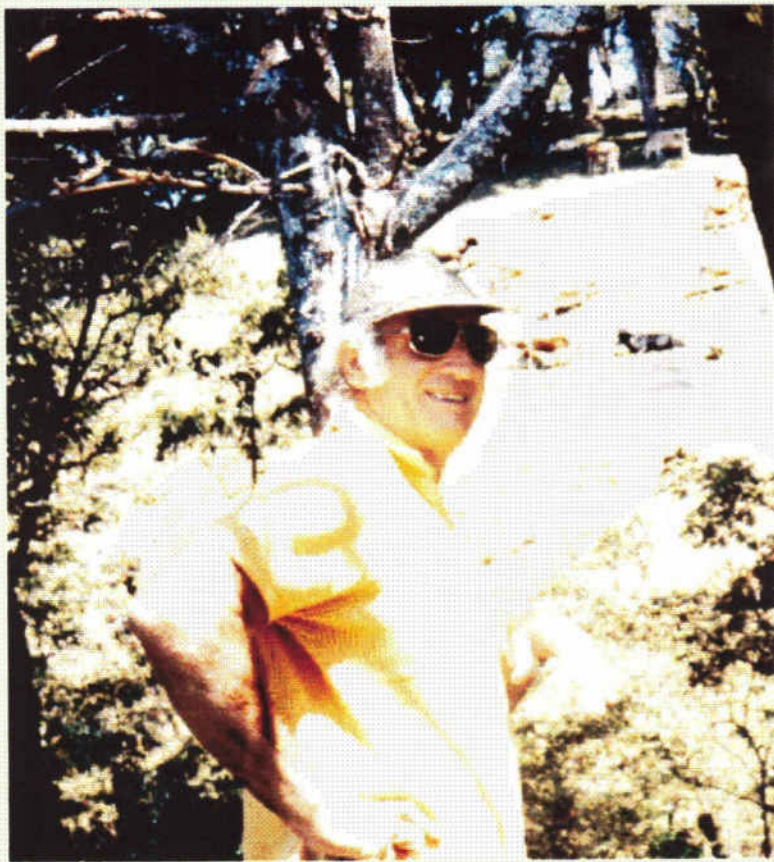

יציאה לחול אוגוסט 1972 - 1973 חזרה ערב מלחמת
יום כיפור.

נסענו לניקרגואה, לקחנו שנת חופש מהקבוץ.
נקלענו לרעידת אדמה, אחת הרעידות הקשות וההרסניות
ביותר. המחשבה שהבענו היתה להיהרג כל כך רחוק
מהבית אחרי כל המלחמות שמשה עבר?

יצאנו בשלום. עם סיום תשעת החודשים, הבנות הצטרפו
אלינו, ויחד טילנו עם הילדים שבינתיים התבגרו. היתה
חוויה משפחתית מאד מיוחדת, ולכל אחד מהמשתתפים
נשארו הזיכרונות שלו עם הקשיים של היחד והבלויים
המשותפים. השתתפו בטיול יעקב, שהיה אתנו כל השנה,
יעל ורונית שהצטרפו בגואטמלה, וכמובן רחל ומשה.

הטרקטור התהפך...

ערוגות, ערוגות...

שתילה...

ב-1964 משה למד בפקולטה לחקלאות.

עבודת הסיום היתה בנושא -

רקבון הקרקפת של החמניה.

סיים ערב מלחמת ששת הימים -

יוני 1967.

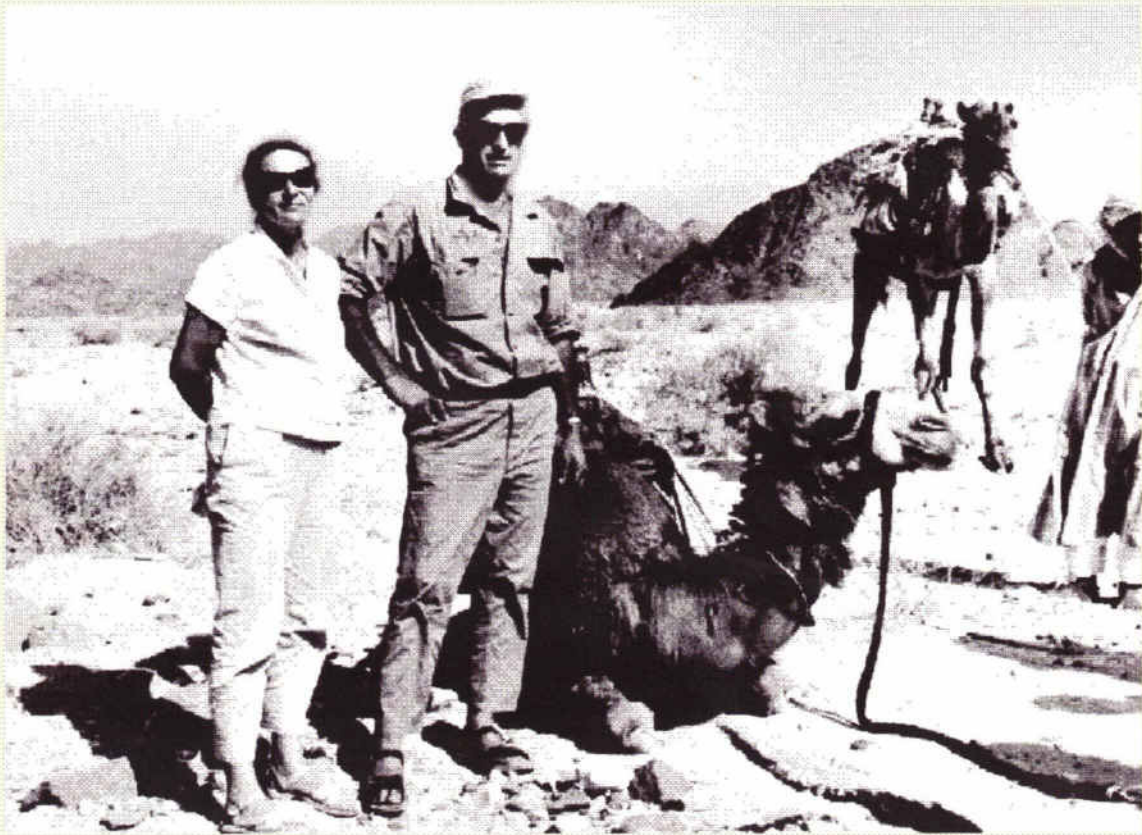

המשפחה ...

טיילנו הרבה בארץ ובחוץ לארץ.
אהבנו את נופי סיני, הנגב, את
נופי הגליל - אהבנו לטייל.
בירושלים בלינו כל חופשה, סרקנו
את כנסיותיה, מסגדיה ובתי הכנסת
ולא שבענו...

הטיול של 1950 היה
פסק זמן. משה כבר הספיק
להיות בצבא הבריטי -
במלחמת העולם השנייה.
עבר הכשרה ברפת ביגבע',
הגיע לקבוץ חצור, מצא
אותי, פרצה מלחמת
השחרור, נלחם בנגב ועם
סיומה התחתנו. יומים לפני
פסח 1949.
היה צריך להחליט איפה
נחיה.

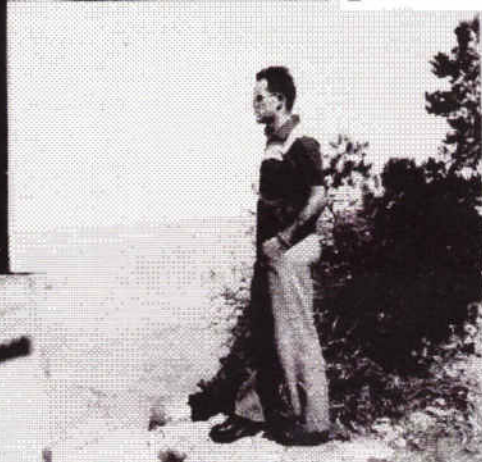

החלטנו לחזור לקבוץ
חצור. לקחנו פסק
זמן - נסענו ל - 4
חדשים לארצות הברית
ואירופה. נאספו חוויות
שלוו אותנו כל החיים.

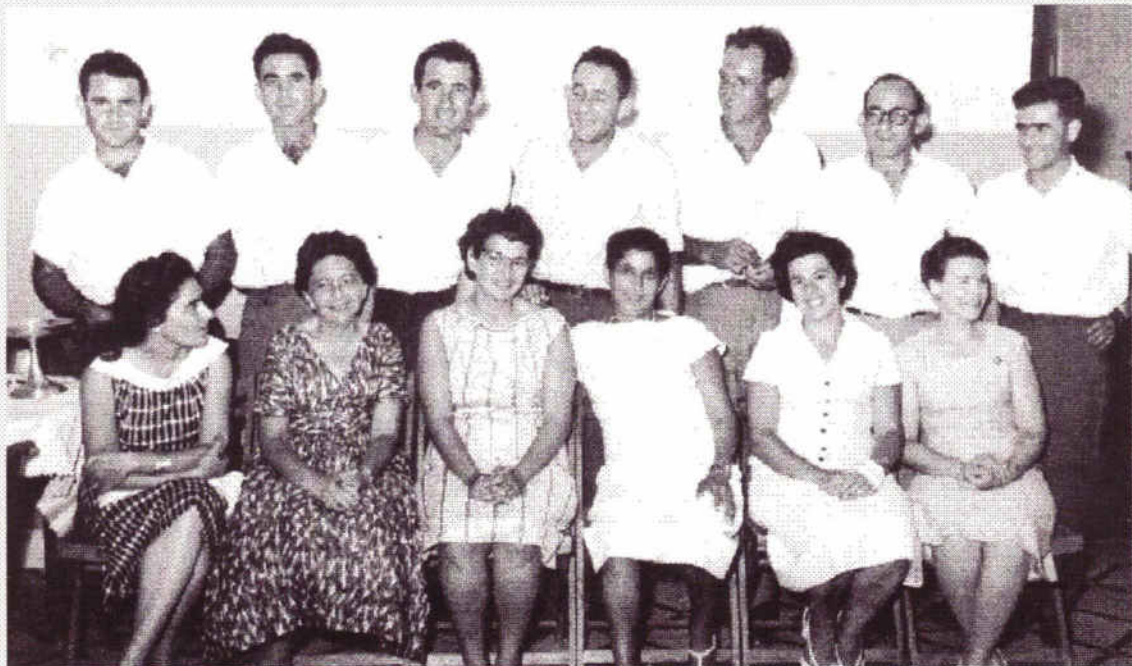

טיול 1950

פריז, ניו יורק,
לוס אנג'לוס,
באוטובוס סבוב
בארדהיב, לונדון

האחים והגיסות

המלון - בית המשפחה

משדה צעיר

בתחילת הדרך המשותפת שארכה 36 שנים...
ונקטעה ...

משה אמר - 'אמות צעיר'.
במבט של צעירים היה מבוגר -
במבט של מבוגרים היה צעיר...

3/3/2001

למשה

אבא יקר

הזמן ממשיך את זרימתו, אתה כמו זיכרון מלווה, נמצא שם תמיד, אהוב, קרוב, מלווה בתחושת כאב חרישית של חוסר יכולת לגעת, תמיד שם אבל מעבר.

אבא אהוב ויקר אני זוכר את גופך החטוב, היפה, הנקי, הקצת כפוף כאילו מכאב סמוי שנמצא בו תמיד. אני זוכר את עקשנותך, עדינותך החריצות שלך, המסודרות שלך ואהבת היופי הביילתי אלימה שליוותה אותך תמיד.

אבא יקר

הזמן ממשיך בזרימתו, לוקח את חיינו להגשים את יעודם דרך הסבל העצב והשמחה. ואתה שהיית חלק מהווייתנו נשארת רק בפנים, רק מעבר. זאת עובדה אכזרית כמעט בילתי נתפסת, אתה אבא, בעל איש קיבוץ אדמה ומלחמה משה ארנן היית דמות חולפת בחיינו בן חלוף אבל אתה גם שם, בלב, תמיד, ניצחי בהווייתך בתוכנו בממשות העולם מעבר לכאן ועכשיו.

אבא יקר

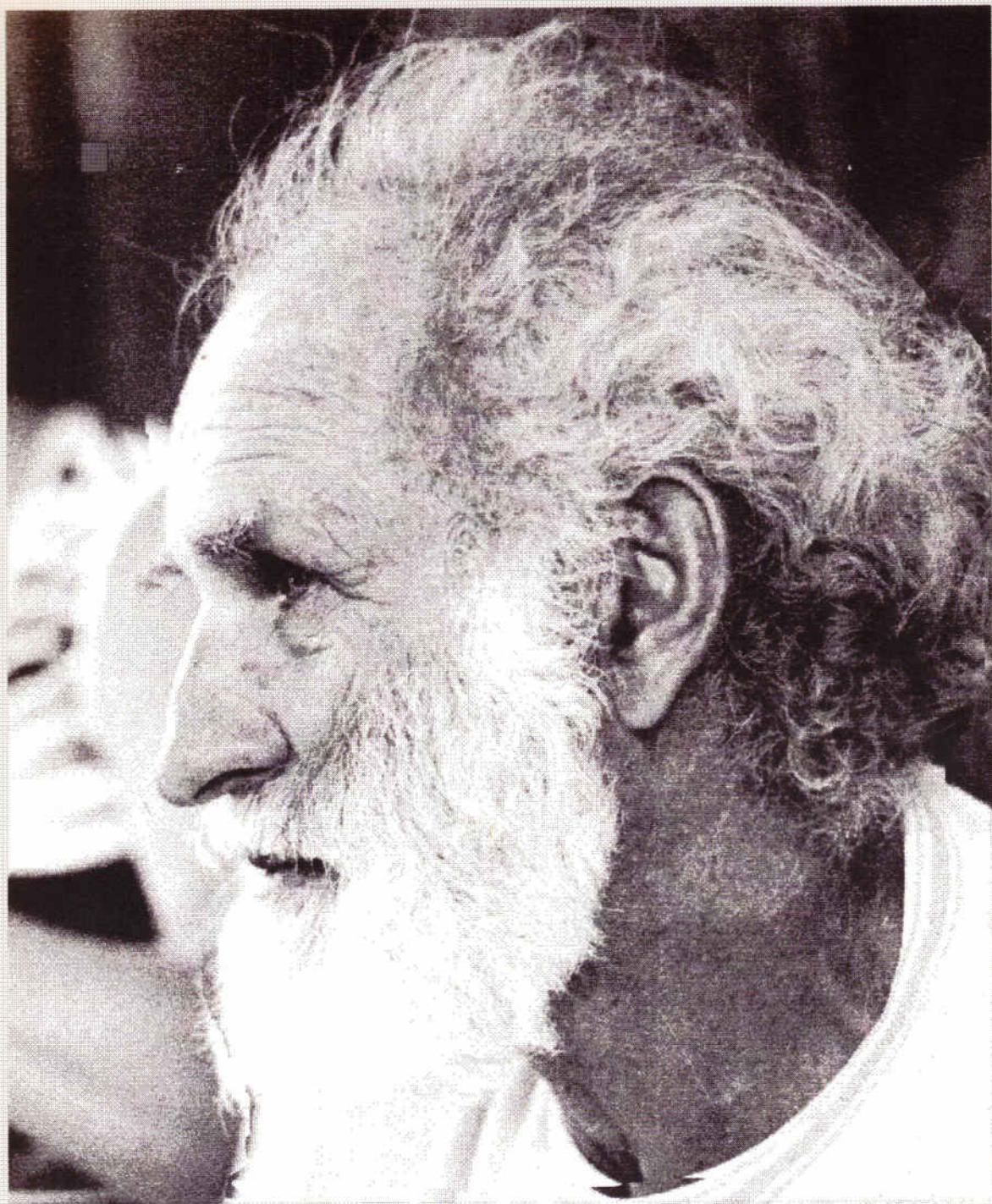
המתח הזה בין החולף והניצחי נותן לזמן החיים את איכותו הביילתי נסבלת והמופלאה.

אבא יקר

אתה אהבה בתוכנו אהבת החיים.

יעקב ארנן

רק אשר אבד לי
קניני לעד...